

Jeruzsálem Izrael, és csak Izrael fővárosa!

A világ zsidóságának szívében Jeruzsálem mindig központi helyet foglalt el. A két Szentély pusztulása óta eltelt évezredek alatt szüntelenül fohász-kodtunk a városért, és ez így lesz ezután is, hogy Jeruzsálemet hivatalosan is a zsidó állam fővárosának tekinti az Egyesült Államok.

Benjámin Netanjahu izraeli és Orbán Viktor magyar miniszterelnöknek a Dohány utcai zsinagógában tett júniusi látogatásán nyilvánosan is kifejeztük azon óhajunkat, hogy Magyarország ismerje el Izrael fővárosaként a három monoteista világvallásnak otthont adó Jeruzsálemet.

Reménykedünk benne, hogy Jeruzsálem minden közösség számára a valósi béke fővárosává válik. Ahogy eddig, úgy ezután is Jeruzsálem felé fordulva fohászkodunk majd a Teremtőhöz: „Építs benne napjainkban örök lakóhelyet, és állítsd fel hamarosan Dávid trónját. Áldott vagy Te, Örökkévaló, aki felépíti Jeruzsálemet.”

Heisler András
Mazsihisz-elnök

Frölich Róbert
országos főrabbi

CHANUKKA

A gyertyagyújtás szabályai

Chanukka ünnepe kiszlív hó 25-én (idén december 12-én) kezdődik, és nyolc napig tart. Annak a győzelemnek állít emléket, amelyet a Makkabeusok három évig tartó szabadságharc után arattak az Izraelt elfoglaló szíriai görögök fölött, és legyőzték a görögök hellenista zsidó támogatóit is, akik változtatásokat akartak bevezetni a zsidó vallásgyakorlatban. A harc i. e. 165-ben a Jeruzsálemi Templom visszafoglalásával ért véget. A győzelemmel helyreállt Izrael szuverenitása is. Chanukka azt jelenti: felavatás, s arra utal, hogy újra Isten oltalmába ajánlották a Templomot, amelyet a pogány bálványok és praktikák beszennyeztek.

Chanukkakor szabad dolgozni. A legfontosabb vallási szertartás az, hogy minden este meggyújtjuk a chanukkai menóra lángját.

A chanukkai menóra nyolckarú kandeláber, amelyen külön helye van az ún. szolgálágnak. A karok lehetnek gyertyatartóként vagy viaszméccstartóként kiképezve. A lángokat a szolgálal gyújtjuk meg: ezt sámasnak hívják. A gyújtás után – égve – visszatesszük a helyére.

Chanukka lángjait napnyugta után amint lehet, meg kell gyújtani.

Az égő szolgálgyertyát kézben tartva, a következő két áldást mondjuk: (Bárukh Átá Ádonáj Elohénu Melech HáOlám áser kid'sánu

b'micvotáv v'civánu l'hádlik nér sel chanukka.)

„Áldott légy Te, Örökkévaló Istenünk, a Világ Királya, ki megszentelt minket parancsolataival, s meghagyta, hogy gyújtsunk chanukkára lángot!”

(Bárukh Átá Ádonáj Elohénu Melech HáOlám seászá niszim láávoténu bájámim háhém báz'mán háze.)

„Áldott légy Te, Örökkévaló Istenünk, a Világ Királya, ki csodákat művelt atyáink idején, az akkori idők ezen napjaiban.”

Az első estén egy harmadik áldást is mondunk, a sechejájánut.

Az első estén egy lángot gyújtunk, a menórával szemközt állva a jobb kezünk felőli szélén. A második estén kettőt gyújtunk, és minden este eggyel többet, míg a nyolcadikon az összes láng nem ég.

Minden este balról tesszük hozzá az új gyertyát a többihez, és balról jobbra haladunk a gyújtással.

A menóra lángjának meggyújtása után folytathatjuk az imádkozást, vagy kikereshetünk az imakönyvből dalokat is, amelyeket a család közösen énekel.

A chanukkai menóra lángját nem szabad gyakorlati célra – olvasásra, világításra, cigarettagyújtásra stb. – használni. A szolgálgyertya, a sámas arra való, hogy ha szükséges, ennek lángját használhassuk.

A menórát az ablak közelében kell meggyújtani, hogy kívülről látni lehessen, ezáltal nyilvánosan hirdesse chanukka csodáját.

Szép dolog, ha a család minden tagjának van saját menórája, és min-

denki gyújthat chanukkai fényt. Ha ez nem lehetséges, a családtagok felváltva gyújtsanak!

Az asszony az egész család számára meggyújthatja a lángokat.

Pénteken este a menóra lángját a szombati gyertyáknál előbb kell meggyújtani, akkor is, ha még nem ment le a nap. Szombaton este a hávdálá után gyújthatunk lángot a menórában.

Újabb keletű szokás a gyerekeknek pénzt – chanukkageltet – és ajándékokat adni.

Az istentisztelet rendjébe chanukka hetében beiktatjuk a Hállélt, valamint az Ál Hániszim hálaímát, amelyet a győzelmek és csodák emlékére mondunk. Ez utóbbit csatoljuk az étkezés utáni hálaímához is.

Az ünnep története

A chanukka a zsidó vallásnak nyolc napig tartó ünnepe. Egy történelmi eseményt ünnepelünk meg ilyenkor. Mégpedig egy csata emlékét, amikor több mint kétezer évvel ezelőtt egy maroknyi lázadó csapat győzelmet aratott az elnyomó görögök ellen. A győzelem azért volt fontos, mert a vallási és kulturális örökségünket védte meg ezzel. A chanukka újjáavatást jelent, és az ünnep szimbólumai és szokásai arra emlékeztetik az ünneplőket, ne térjenek el a hitüktől, hanem évente újítsák fel azt.

A történet a Makkabeusok második könyvében található.

A szokásos üdvözet, chág száméach azt jelenti, boldog ünnepeket.

A Mazsihisz Közgyűlése egyetért a „változó világra nyitott zsidóság” szlogennel és annak tartalmával. Fontosnak tartja, hogy a Szövetség vallási aktivitásával a magyarországi zsidóság széles rétegeit elérje, tudomásul veszi a neológ vallási irányzaton belüli sokszínűséget.

Támogatja a szuverén, öntudatos zsidó közösség megteremtésének törekvéseit.

(Részlet a Mazsihisz Közgyűlésének elvi állásfoglalásából)

Chanukkai bélyegek Kanadában

Büszkék vagyunk az ország sokszínűségére, magyarázza a Kanadai Posta azt a döntést, miért dobott a piacra idén többféle vallás és nemzet kulturális szimbólumait felhasználó bélyegeket.

Kanadában a chanukka ünnepét nem csupán a gyertyák, a fánkok és a trenderli jelképezi idén. A Kanadai Posta jóvoltából a zsidó fények ünnepét ábrázoló bélyeg kerül forgalomba. A geometrikus formákat felhasználó ábrán egy menóra látható, valamint éles a kontraszt fény és sötétség között, mintha a felgyulladó gyertyák világítanak be a kép egy részét.

Chanukka ünnepét franciául írták rá a bélyegre, ezzel is tisztelve Kanadát második hivatalos nyelve előtt.

A bélyegeket november 20-tól lehet online megvásárolni, illetve ettől a naptól kezdve kapható a kanadai postahivatalokban is.

A chanukkai bélyeg a Kanadai Posta karácsonyi témájú sorozataival párhuzamosan jelenik meg, illetve része annak a koncepciónak, amelynek keretében más ünnepekhez kapcsolódva is adott ki új bélyegeket a posta idén. Májusban az ún. Eid-bélyeg jelent meg, az iszlám világ egyik fontos ünnepének (áldozati ünnep) a tiszteletére. Szeptemberben az Indiai Postával együttműködve került piacra a hinduk egyik legfontosabb szent napjához, a díválihoz kapcsolódó bélyeg. A díváli – a chanukkához hasonlóan – a fények ünnepe a hindu kultúrában.

Kibic

Az ünnep mindig késő ősszel vagy kora télen van, november végén vagy decemberben. Évről évre változik a dátum, ugyanis az ősi zsidó kalendárium a nap és a hold ciklusait követi. A dátum mindig ugyanaz, csak a világi naptárban változik.

Időszámításunk előtt 167-ben Izrael görög uralom alatt volt, és a görög helyhatóságok sok zsidó szokást betiltottak. A jeruzsálemi nagytemplomot elfoglalták, és a görög isteneknek állítottak fel szentélyeket benne.

Rövidesen forradalom tört ki, aminek a vezetője Mátitjáhu volt. Neki öt fia is volt, az egyik fia, Juda, a

Makkabeus (Juda Makkabi) vette át a hadak vezetését. Ezután a követőit is Makkabeusoknak hívták, ami kalapácsosokat jelent. Juda nagyon ügyes vezér volt, és egy sor kemény csata után, amit a görög király erős csapatai ellen kellett vívni, sikerült visszafoglalniuk a Moria hegyén álló jeruzsálemi Szent Templomot. A győzelemmel helyreállt Izrael szuverenitása is.

A chanuk azt jelenti, felavatás, s arra utal, hogy újra Isten oltalmába ajánlották a Templomot, amelyet a

(Folytatás a 3. oldalon)

A Mazsihisz közgyűléséről jelentjük

A Zsidóságért és a Magyarországi Zsidókért díjak átadása után érdekes vita bontakozott ki a magyar zsidóság, a neológia jövőjéről, és a jövő évi költségvetést is elfogadták a küldöttek a szervezet közgyűlésén.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) közgyűlésének idén is az volt a nyitánya, hogy a küldöttek kifejezték hálájukat mindazoknak, akik a zsidó közösség tagjaiként vagy barátaiként segítettek életben tartani elpusztított vidéki közösségeink emlékét, segítették visszatérni a helyi történelembe a meggyilkoltakat.

Zsidóságért díjban részesült:

Lipkovits Tibor, a Kaposvári Zsidó Hitközség egykori elnöke. Nélküle nem lenne zsidó közösség, zsidó hitgyakorlat a városban, miatta hallatszik Izrael hitvallomása, a Smá Jisráel azóta is a mennybe Kaposvárról. Lipkovits Tibor nem lehetett személyesen jelen, helyette *Róna László*, a hitközség jelenlegi elnöke vette át az elismerést. Bízunk benne, hogy nemsokára már köszönhetjük őt Budapesten, ahol mindig szeretettel várjuk.

Rákos Imrét történetírói munkájáért tüntette ki közösségünk. Nélküle jóval kevesebbet tudnánk a magyar holokausztról, segített, hogy valóban legyen módunk soha nem elfelejteni azt, ami történt, és hogy minél többet tudjunk róla.

Paszternák Antal és felesége, *Paszternákné Kertész Zsuzsanna* áldozatos és magas színvonalú munkával szervezik a Komáromi Zsidó Hitközség mindennapjait, vallási életét, és méltóan őrzik a közel 230 éves

múlta visszatekintő komáromi zsidóság emlékét, miközben a közösség jövőjéért is dolgoznak.

Magyarországi Zsidókért díjban részesült:

Tiszafüreden *Zám Lajosné* és *Füge István*. Füge István lelkész és hívei, a helyi Hit Gyülekezete a temető karbantartását végzik, *Zám Lajosné* pedig a magyar zsidó kultúrát bemutató rendezvényeket szervez rendszeresen. Megtiszteltetés volt számunkra, hogy kifejezhettük hálánkat munkájukért, önzetlen segítségük, figyelmük önmagában is bizonyítja, hogy a magyar zsidóság otthon van és otthon is lesz mindig hazánkban, Magyarországon.

Az elnöki beszámoló követte az ünnep perceit, *Heisler András* beszélt a sikerekről, például az 1%-os kampányról, amelyben az Önök bizalmának köszönhetően tovább tudtuk növelni felajánlónk számát, miközben az országos folyamatok éppen fordítottak voltak, majdnem minden egyház tekintélyes mértékben veszített támogatásából. És ha a közösség bízik egy szervezetben, akkor túl nagy baja már nem történhet. *Heisler* beszélt a nehézségekről és a feszültségekről is, a lendületes beszámolót követő hozzászólások is főleg ezeket tárgyalták. A leghevesebb beszélgetés a Szombatban, a Magyar Nemzetben és a Magyar Nancsban párhuzamosan zajló vitákat járta körül, amelyek a neológia jövőjéről szóltak, a vegyes házasságokról, a nők státuszáról és az imarendről, az ima megszólító erejének kihasználásáról.

Ebben a tárgyban a közgyűlés nagy többséggel elvi állásfoglalást fogadott el.

Ezután a költségvetés tervezetének megbeszélése és elfogadása következett, az Alapszabályt módosító változtatások jóváhagyására ezúttal már nem volt mód, ez a feladat, a javaslatok megszavazása vagy elutasítása, a következő közgyűlésre maradt.

Radnóti Zoltán főrabbi nyitóimája, amely a jövő iránti felelősség vállalására hívott fel, meghallgatásra talált. A közgyűlés *Markovics Zsolt* záróimájával fejeződött be.

Mazsihisz

Körzeti kitekintő

SZEGED

A XIII. Szegedi Őszi Zsidó kulturális fesztivál több mint két hónapos rendezvénytöredék sorozata a zsinagóga átadásával kezdődött. Az eseményen B. Nagy László országgyűlési képviselő (Fidesz-KDNP), miniszteri megbízott, Jozsef Amrani, Izrael Állam nagykövete, Heisler András, a Mazsihisz elnöke és Botka László polgármester (MSZP) tartott beszédet, de jelen volt több jelentős politikai személyiség is, Szabó Sándor, Heringes Anita (MSZP), Suha György miniszteri biztos (Külgazdasági és Külügyminisztérium), Tordai Péter és Ács Tamás, a Mazsihisz vezetőségi tagjai, Juhász Tünde kormány megbízott, Kakas Béla, a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke, valamint sokan mások.

A fesztiválynitót Illényi Katika műsora követte, de a két hónap alatt koncertet adott Koncz Zsuzsa is, valamint Kern András Hernádi Judittal és Heilig Gáborral. A négy komolyzenei hangversenyen fellépett a háromnemzetiségű Trio Artus, a Szeged Szimfonikus Zenekar, a Szeged Classic Trió és Csanádi László orgonaművész. Helyet kaptak egy-egy kiállításon a festészet tárgyköréből Sonkodi Rita és Macskássy Izolda művei, a fotóművészet területéről pedig Patai Mihály szentföldi útjai során készült alkotásai, melyeket az izraeli követség bocsátott rendelkezésünkre.

A hagyományörző fesztivál a XXII. Izraeli Vacsoraesttel fejeződött be, amelyre több mint kétszázan látogattak el. A jelenlévőket Fares Saed izraeli nagykövethelyettes köszöntötte, aki a program keretében találkozott Szabó Gábor rektorral, Nagy Katalin nemzetközi rektorhelyetttessel, az Országos Rectori Konferencia külügyi vezetőjével, sok más közéleti személyiséggel, valamint a Szegeden tanuló izraeli diákokkal.

L. A.

Megtartotta közgyűlését a Budapesti Zsidó Hitközség

A Síp utcában tartott éves közgyűlést Ács Tamás elnök nyitotta meg, majd *Darvas István* főrabbi nyitóimájában jó munkát kívánt a tagoknak.

A közgyűlés első körben megválasztotta *Bandi Lászlót* és *dr. Rónai Tamást* a BZSH elöljáróságába, továbbá döntött *Sárközy Gyula* képviselő visszahívásáról a Számvizsgáló Bizottságból.

Dr. Kunos Péter ügyvezető igazgató *Paszternák Tamás* gazdasági vezetővel ismertette a 2017-es évben kitűzött célokat, a megvalósult projekteket, valamint a 2018-as terveket.

A 2018-as költségvetést a jelenlévők 44 igen szavazattal elfogadták.

A közgyűlés végén *dr. Rosta Márton*, a Jogi Főosztály vezetője tájékoztatta a tagokat a Választási Szabályzat lehetséges módosításáról, amelyet 43 igen és egy tartózkodás mellett elfogadott a grémium, majd *Radnóti Zoltán* főrabbi záróimát mondott.

BZSH

Beszámoló a göteborgi merényletről

Most ez a fő témánk. A hitközségünk tagjai részére reggel a következő e-mailt küldték: szombat este 22 óra 11 perckor álarcos személyek robbanóanyagokat dobtak be a zsinagóga hátsó udvarába. Személyi sérülés nem történt. (A svéd rádió déli adásában azt közölte, hogy az erős eső miatt az égő anyagok hamar kialudtak. (Lám, történnek csodák Göteborgban!)

A hitközség biztonsági csoportja értesítette a rendőrséget, azok azonnal kijöttek, és a nyomozás céljából lezárták a templom területét.

Harminc fiatal volt a hitközség épületében egy rendezvényen. A szülők azonnal hazavitték gyerekeiket.

A rendőrség 3 személyt letartóztatott, és megerősítette a zsinagóga, az öregek otthona és a Chábád-épület őrzését.

A hitközségben kríziscsoport alakult pszichológusokból és más szakemberekből, akikkel telefonon vagy személyesen lehet kapcsolatot teremteni.

Ez az első támadás a zsinagógánk ellen, és sokan – a svéd zsidók főleg – meglepődtek és megijedtek.

Már Svédország sem kivétel!

Az igazságügyi miniszter határozott kiállással elítélte a történeteket:

„Ez a merénylet a svéd demokrácia ellen történt. A közel-keleti eseményeket a Közel-Keleten kell elintézní, itt a svéd demokrácia törvényei érvényesek.” A göteborgi polgármester is csatlakozott hozzá.

Ezenkívül szolidaritásukat fejezték ki a hitközséggel a különböző svéd intézmények. Sokan eljöttek a zsinagógába (nem a zsidók, hanem a svédok), virágot hoztak, s nagy plakátokat tartottak ezzel a szöveggel: „Elítéljük az antiszemitizmust!”

Ma szeretik itt a zsidókat.

Kedden a Chábád meggyújtotta a menórát a Götaplatsenén. A rendőrség készültséget rendelt el.

Természetesen én is ott voltam!

Kádár Péter
Göteborg

MAGÁNNYOMOZÁS FELSŐFOKON!

KOBA DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766

www.kobadetektiv.hu

Emlékmű a zalaszántói temetőben

A felújítás után a fenntartás is fontos feladat – hangzott el Zalaszántón, a megújult zsidó temető átadásán. A felújítást a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége, a falu önkormányzata és a Zalaegerszegi Zsidó Hitközség finanszírozta és valósította meg.

Nemcsak a területet tisztították meg és ölelték körbe kerítéssel, hanem a sírköveket is felújították a falu határában lévő temetőben. *Siklósi Vilmos*, a za-

laegerszegi hitközség elnöke köszöntőjében úgy fogalmazott: minden temető az adott település lélektükré, így az is lényeges, hogy a mostani megújítás után a fenntartás is szerepet kapjon.

A főhajtás és az emlékezés is fontos: minden felújítás alkalmával állítunk egy emlékművet is – mondta az elnök, utalva arra, hogy az elmúlt években a megyében közel 20 zsidó sírkertet újítottak fel, és terveik szerint folytatódik ez a program.

A zsidóság mindig is része volt a magyar nemzetnek a falvakban is, ahol ma már nincsenek zsidó hitközségek, melyek gondoznák a temetőket – emelte ki *Manninger Jenő* országgyűlési képviselő köszöntőjében.

Winkler Miksa, a Mazsihisz vezetőségi tagja szólt arról, hogy a Mazsihisz elindított egy kutatást: feltérképezték a hazai zsidó temetőket, az országban közel 1500, Zalában 57 található. Felidézte, hogy a községben a 18. század végétől már laktak zsidók. A holokauszt idején 26 zsidó élt Zalaszántón, ők kerültek a készthelyi, majd a zalaegerszegi gettóba.

A zsidó temetés vallási szertartás, a zsidó temető pedig egy szent hely. Most ezt a szent helyet sikerült felújítani, rendbe tenni. Mindent el fogunk követni, hogy a jövőben is méltó módon tudjuk megmutatni mások számára – hangsúlyozta *Dézi Attila* polgármester.

A zalaszántói zsidó temetőben 14 sír található. A rekonstrukciót egy hónap alatt végezték el.

Szöveg és fotó: Keszei Ágnes
zaol.hu

Az európai örökség részévé válik a Dohány utcai zsinagóga

A bejelentés szerint hazánkból idén a Dohány utcai zsinagóga, a magyar zsidóság legfontosabb épülete válik hivatalosan is az európai örökség részévé.

Az Európai Unió által kiadott elismerés, amely a világörökségi minősítés mintájára jött létre, a kiüntetett helyszíneknek az európai kulturális önazonosság alakulásában betöltött szerepét díjazza elsősorban, és a Dohány utcai templom ebből a szempontból is tökéletes választás.

A zsinagóga a magyarországi zsidóság magyarrá válásának legfontosabb, legnagyobb szabású emlékműve, a magyar zsidóság és a teljes nemzet felívelő korszakának szülötte, egyszerre ihlette a zsidó hagyomány, a magyar nemzeti ébredés és az európai felvilágosodás öröksége.

A hagyományt és a modernitást ötvöző neológia reprezentatív épülete nemcsak emlékeztet a zsidó és nem zsidó magyarok együttélésének legtermékenyebb fél századára, de tovább is viszi ezt a hagyományt a jövőbe. Ezt a folytonosságot szimbolizálja, hogy a magyar zsidóság egyenjogúsítása után éppen 150 évvel vált legfontosabb épülete az európai kulturális örökség részévé.

Heisler András, a Mazsihisz elnöke szerint mindannyian büszkék lehetünk rá, hogy egy budapesti zsinagógaépület az első zsidó hely-

szín, amely az európai örökségi elismerésben részesül. A templom 1859-es átadása óta az aktív hitélet színtere.

Frölich Róbert országos főrabbi, a díjazott Dohány utcai zsinagóga valási vezetője úgy fogalmazott, hogy az épület majdnem 160 esztendő történelme alatt mindig a híd szerepét töltötte be a magyarországi zsidóság és a befogadó nemzet között. Eszmeisége, rabbijai, hívei az európai szellemiséget képviselték még akkor is, amikor e szellemiség nem volt nyilvánvaló. E díj elismerése a múltnak, biztatás a jelennek, reménysége a jövőnek.

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár is részt vett a pályázatban, és a pályázók közösen vállalták a kiemelt turistacélpont jövőbeni teljes akadálymentesítését.

Az európai örökség hivatalos helyszíneit jelenlegi formájukban 2013 óta jelölik ki.

A szakértői bizottság előzetesen 25 kulturális örökségi helyszínt választott ki a pályázók közül az Európai Unió 19 tagországából, ezek közül végül kilencet terjesztettek fel a cím elnyerésére, közöttük a Dohány utcai zsinagógát.

Hazánk eddig két helyszínnel gazdagította a listát, a soproni Páneurópai Piknik Emlékparkkal és a budapesti Zeneakadémiával.

Az elismerés ünnepélyes átadására 2018 márciusában kerül majd sor Bulgáriában, és ezzel vélhetően 38-ra emelkedik majd az európai örökségi helyszínek száma.

CHANUKKA

A gyertyagyújtás szabályai

(folytatás az 1. oldalról)

pogány bálványok és praktikák be-szennyeztek.

I. e. 165-ben, kiszlév hónap 25. napján foglalták vissza a csapatok a Templomot a görögöktől, és azonnal fel szeretnék volna szentelni. Az egyik legfontosabb tartozék az örökmécse volt, de csak egyetlen napra való olajat találtak hozzá egy sarokban. Azonnal kiadták a kérelmet, hogy hozassanak frissen préselt olajat, de a friss olaj csak nyolc nap múlva érkezett meg. Ennek ellenére az újonnan felszentelt örökmécse végig égett a nyolc napon át, hiába csak egy napra való olaj volt benne!

A gyerekek ilyenkor egy speciálisan erre az ünnepre jellemző társasjátékot játszanak egy pörgettyűvel, amit trenderlinek hívnak. Négy, lapos oldala van, minden oldalon egy héber betűvel, amelyek a következő mondás első betűi: Nagy Csoda Történt Ott.

Mit eszünk?

Az étkezéskor olajban sült dolgokat illik tálalni, ami szintén a csodára emlékezteti az ünneplőket. A leggyakoribb hagyományos éték a

látke, azaz burgonyaérme. De a fánk is szívesen látott vendég.

A látke receptje:

A látké kis burgonyaérmék, olajban sütik őket a csodás templomi olajmécse emlékére, ami nyolc napig égett a jeruzsálemi szentély felavatásakor.

Hozzávalók: egy kiló burgonya, hagyma, kávéskanál só, evőkanál liszt, tojás (2-3 kávéskanál snidling vagy zöldhagyma – nem fontos).

Hámozd meg, mosd jól meg, és reszeld le egy nagyobb lyukú reszelővel a burgonyát. Jól csavard ki, hogy minél kevesebb nedvesség maradjon benne, és akkor keverd össze a többi hozzávalóval.

Tegyél egy serpenyőbe olajat, hogy úgy félujjnyi magasan legyen benne. Ezt hevítsd fel jó forróra, és a masszából rakjál bele kanalanként egyforma adagokat. Lapítsd őket szét, hogy szép kerek érmék legyenek. Amikor egyik oldaluk megsült, fordítsd meg őket, hogy a másik oldaluk és szépen megpiruljon. Papírszalvétákkal bélelt tányérra szedd ki őket.

H. H. Donin nyomán

Elhunyt Stark András gyógyító, a pécsi hitközség alelnöke

A holokauszt után született, 1948-ban, és jól értette, hogy a lelki sérülések bénítják az életet, ezért segített másoknak túlélni a város köztisztviselői álló pszichiátereiként. Hitt a kultúra és a hagyomány gyógyító erejében, és igaz volt. Mostantól kezdve nekünk kell tovább őrizni egymást, testvéreinket.

Őrzője vagyok én az én atyámfia-nak? – kérdezi Káin testvére, Ábel holttesteme felett, Isten számonkérését elhárítva. És az Örökkévaló komolyan veszi a kérdést, erre felel voltaképpen az egész Biblia. Igen, őrzői vagyunk testvéreinknek, és számot kell adnunk róluk, ha a Seregek Ura kérdi tőlünk, hol vannak.

Az ember: pásztor, ahogyan Ábel is pásztor volt, testvérei vannak rábízva, hogy vigyázzon rájuk, óvja őket a veszélytől. Stark Andrásnak nem tudtak válaszolni a szülei arra, hol vannak az ő testvérei, hová lettek még születése előtt három évvel. Hová lett a nemrég még erős és virágzó pécsi hitközség, amelyben jóformán árnyékéletet élt már csak a maradék, amikor ő megszületett. Ott nőtt fel, a nagyünnepkor annak a zsinagógának az udvarán gyűjtve a gesztenyét, amely nemrég még tele volt azóta gázzal megfojtott gyerekekkel. Az impozáns, központi fekvésű zsinagóga homlokzatán azt hirdette a felirat, hogy „háza imádság háza lesz minden népek számára”. Mindenki meg volt hívva, de már csak kevesen jöttek el. Ezt a szorongató magányt oldotta fel egy fiatal rabbi, aki Pécsen szolgált ezekben az években, Schweitzer József, az ő szellemi inspirációja indította el a kislejtőn az úton, amely pásztorra és gyógyítóra tette. Egy halálosan megsebzett közösség újjáélesztésével mutatott neki példát, ő tanította meg arra, hogy nincs olyan sérülés, amely nem kezelhető. Miatta lett orvos, pszichiáter, a vigasztalás doktora. Születésétől fogva az volt, először túlélő szülei vigasztalója, akik újra akarták volna kezdeni az életüket az 1945 és 48 közötti három évben, a demokrácia Magyarországnak, amíg nem államosították a papa textilboltját.

Az álmok megfajtásával foglalkozott, az önmegismeréssel és a múlt terhei alóli felszabadulással, és tudta, hogy az álom és a művészet milyen közel állnak egymáshoz felszabadító hatásukban, ha dolgozunk velünk, ha jól megértjük őket. Hitt a kultúrában és a hagyományban, ezek összefonódó együttesében. Városi filmklubot vezetett, és mindvégig aktív volt a Schweitzer József örökségét továbbadó pécsi hitközségben. Csak pár hete annak, hogy megnyílt, jórészt az ő szervezőmunkájának, ötleteinek köszönhetően, az I. Pécsi Zsidó Fesztivál.

Egyetemi oktató volt, a Baranya Megyei Kórház Mentálhigiénés Intézetének szakfőorvosa, majd vezető főorvosa, az S.O.S Élet segélyszolgálat egyik alapítója és szakmai vezetője. Gyógyító és pásztor, értelmező és vigasztaló, mint első mestere, Schweitzer rabbi. József Attiláról tett közzé könyvet „Köztetek lettem én bolond” címmel, de ő nem vált bolonddá tőlünk, volt türelme testvéreihez. Háza a vigasztalás háza volt minden népek számára. Ő vigasztalt, a holokauszt utáni évek szülötte, aki a pusztulás kulisszái között nőtt fel, Schweitzer József és a Sekihna, Isten földi jelenléte védőszárnyai alatt. És mindig, amikor elmegy a vigasztaló, akit a fájdalom nevelt testvéreinek őrzőjévé, vigasztalhatatlanok vagyunk. A halálhírről beszámoló pécsi újságban csak gyűlnek órák óta a gyászolók részvénytilvánításai, épül körülötte a szeretet virtuális közössége, még halálában is, lassan közelítik az ezret. Tényleg Pécs egyik legfontosabb polgára volt Stark András, a hitközség alelnöke és a helyi Apolló Mozi filmklubjának legendás vezetője.

Káin nem tudta, hol van a testvére, amikor tőle kérdezte az Úr. Nem tudta, mert az volt az első halál a földön, a teremtet világban. Nem tudjuk mi sem, azóta sem, hol van most, merre ment a testvérünk. Csak azt tudjuk, azt tanulták Stark Andrástól is, akik ismerhették, hogy amíg itt járnak, amíg közöttünk tartózkodnak, addig őrzői vagyunk a mi testvéreinknek, atyáink fiainak és lányainak. Pásztorok és gyógyítók, amilyen ő volt a most letelt mindössze 69 évben.

Legyen része az Eljövendő Világban, legyen áldás az emléke.

Mazsihisz

Olvasói levél

Köszönet és elismerés

A legnagyobb elismerés hangján mondok köszönetet dr. Kunos Péter úrnak, a BZSH ügyvezető igazgatójának, valamint Tordai Péter úrnak, a BZSH alelnökének, a budai hitközség elnökének.

Ez év nyarán és az őszi folyamán erőt, fáradságot és pénzt nem kímélve teljesen felújították az Óbudai zsidó temetőt. Az épületet már előzőleg teljesen rekonstruálták, most pedig a sírkert teljes területét hozatták rendbe komoly anyagi és munkaráfordítással. Édesapám és sok más zsidó ember hozzátartozói nyugszanak ott. Azok és a magam nevében hálásan köszönöm mindazt az erőfeszítést, amelyet e cél érdekében kifejtettek.

Meg kell említenem mellettük Tarsoly Tibor temetőgondnokot, aki szorosan együttműködve a külső vállalkozóval, jelentősen hozzájárult a több hónapig tartó munkálatok sikeréhez. Egyúttal szeretném köszönetemet és elismerésemet kifejezni Édesanyámmal és Nagyszüleimmel kapcsolatos érintettségem okán a Vidéki Temető Gondnokság vezetőjének, Tamás Péter úrnak, aki – a helyi önkormányzattal közösen – hosszú évek óta messzemenően gondoskodik a kunhegyesi „élet háza” rendben tartásáról. Ezt a sírkertet színvonalra és állapota okán példaként lehetne állítani a gondozás tekintetében egy olyan városban, ahol már egyetlen zsidó sem él, és az emléktáblán 128(!) holokausztban elpusztított ember neve szerepel.

Mindezekért skajach a Mazsihisznek.

Sokak nevében tisztelettel:

Dr. Langermann István
Budapest

Lehetett-e zsidó Árpád fejedelem?

Ezzel a címmel tartott előadást nemrégiben Szántóné Balázs Edit a Művészetek Házában, az országos rabbiképző és a fehérvári zsidó hitközség közös szabadegyetemi sorozatán.

„Felhívom a figyelmet, hogy ez egy kérdő mondat” – kezdte bevezetőjét az előadó, utalva arra, hogy a téma korábban heves vitákat is kiváltott. A történész arról beszélt, hogy amit a magyarok honfoglalás előtti történelméről tudunk, azt főleg 8–9. századi bizánci forrásokból tudjuk. Bölcs Leó és Bíborbanszületett Konstantin írt a magyarokról, azaz a „türkökről”. Hozzátette, előadásában Moravcsik Gyulára hagyatkozik, hiszen ő fordította, kutatta az Árpád-kori magyar történelem bizánci forrásait. De fontos Komoróczy és Spitzer könyve is, amely vizsgálta a héber kútforrásokat a magyar zsidóság történetéről, s a témához adalékul szolgál Koestler A tizenharmadik törzs című kötete is. Tény, hogy magyar forrás a honfoglalás előtti időkről csak háromszáz évvel

későbből, a 12–13. századból akad: ez Anonymus gestája, amely nem túl megbízható.

Az előadó mindenekelőtt bemutatta Kazáriát, a félnomád országot, amely a Fekete- és a Kaszpi-tenger között terült el 650 és 850 között. (Uralkodója, királya a kagán.) A kazár kagánság lakossága vallási és etnikai szempontból is vegyes volt – itt éltek egy darabig a magyar törzsek is. A kutatások szerint annak, hogy a kazár birodalom vezető tisztviselői felvették a zsidó hitet, valószínűleg politikai oka volt. A kazárok ugyanis két másik nagy birodalommal voltak határosak, a keresztény Bizánccal és a muszlim Arab Kalifátussal. A kazárok vezetői még a vallással is el akartak határolódni szomszédaiktól, akikkel állandóan hadakoztak. A zsidó hitre tért törzsi vezetőket valószínűleg később a közemberek közül is sokan követték, de ettől még vegyes maradt Kazária lakossága. (Bár a 10. századi arab utazó, Ibn Fadlant szerint: a kazárok és királyuk zsidók.)

Annai bizonyos – és erre az iskolai tanulmányainkból is emlékszünk –, a kazár uralkodó, a kagán és a magyar törzsek között hosszú távú kapcsolat alakult ki. A magyar törzsek vezetője, vajdája Levédi volt, a törzsek táborhelyét róla nevezhették el Levédiának. (Bíborbanszületett Konstantin a Levédiában élő magyarokat nevezte türköknek.) Szántóné Balázs Edit kifejtette: Levédiában történhetett meg a magyar nép etnikai kialakulása. Konstantin felsorolta a magyarok hét törzsét: az elnevezések között finnugor és török eredetű is akad. Ez a törzsszövetség kazár uralom alá került, és feladatuk a birodalom védelme volt. A kazárokkal békében éltek együtt. A kagán megbecsülése jeléül Levédinek nemes kazár nőt ajándékozott – olvasható Konstantin feljegyzésében. Így tehát még az is feltehető, hogy már Levédi is felvehette a zsidó vallást, akár csak a kazár vezető.

Ám a besenyők erőteljes támadása elől a magyar törzsek Etelközbe menekültek. Ekkor csatlakoztak hozzájuk a Kazáriából szintén elmenekülő kabarok. (Arra sincs adat, hogy ez volna az a törzs, amelynek tagjai zsidó vallásúak voltak. A kabar jelentése: lázadó. A sokféle törzs szövetségéből álló Kazáriában időről időre lázadások törtek ki. Így a kabar lázadók törzse is több etnikumból, vallási csoportból tevődhetett össze.)

De a források arról is beszámolnak, hogy a kazár kagán később magához hívatta a legtekintélyesebb magyar törzs fejét, Álmost, és felajánlotta, a támogatásával legyen ő a magyarok fejedelme. Álmos inkább a fiát, Árpádot javasolta maga helyett. Árpádot a nyolc törzs is támogatta, Árpád pedig elfogadta a kazár fennhatóságot: így lett fejedelem. Ezért vélekedik úgy a történészek egy része, hogy Árpád ezzel – a behódolás jeleként – akár a zsidó vallást is felvehette. Akár. Mert erre persze semmiféle bizonyíték sincs. Az viszont valószínű, hogy a Kárpát-medencébe érkező honfoglalók között zsidó vallásúak is akadtak.

Gábor Gina/feol.hu

Szenzációs felfedezés

A valaha feljegyzett legrégebbi napfogyatkozás pontos idejét sikerült meghatározniuk brit kutatóknak: az időszámítás előtt 1207. október 30-án történt jelenség ismerete megváltoztathatja az ókori világ kronológiáját.

A szakemberek bibliai szövegek és ókori egyiptomi szövegek használatával finomítani tudták az egyiptomi fáraókra, köztük II. Nagy Ramszesz uralkodására vonatkozó adatokat. Eredményeiket a Royal Astronomical Society című folyóiratban mutatták be.

A kérdéses bibliai szöveg az Ószövetségben lévő Józsué könyvében szerepel, és évszázadok óta foglalkoztatja a kutatókat. Ebben olvasható, hogy miután Józsué Izrael népet elvezette Kánaánba – az ókori Közép-Kelet azon területére, amely a mai Izraelnek és a palesztin területeknek felel meg –, így imádkozott: „Állj meg, nap, Gibeonban, és hold az Ajalon völgyében! És megáll a nap, és veszteg le a hold is, amíg bosszút áll a nép az ő ellenségein.”

„Ha ezek a szavak egy valódi megfigyelést írnak le, akkor egy nagyon fontos csillagászati jelenség zajlott le. Az a kérdés, mit jelent pontosan a szöveg” – idézte Colin Humphreyst, a Cambridge-i Egyetem kutatóját a PhysOrg tudományos portál.

A szakértő kifejtette, hogy a modern angol fordítás, amely az I. Jakab angol király nevéhez fűződő, 1611-ben megjelent fordítást követi, általában úgy értelmezi a szöveget, hogy a Nap és a Hold megállt.

„Az eredeti héber szöveghez visszanyúlva azonban úgy véltük, alternatív jelentés lehet az, hogy a Nap és a Hold csak abbahagyta szokásos tevékenységét: abbahagyták a ragyogást. Ebben az összefüggésben a héber szavak egy napfogyatkozásra utalhatnak, amikor a Hold elhalad a Föld és a Nap között, és a Nap nem ragyog tovább” – magyarázta.

Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a „megállni” igeiként fordított héber szónak ugyanaz a gyökere, mint az ókori csillagászati szövegekben a napfogyatkozásokra használt babiloni szónak – tette hozzá Humphreys.

Arra, hogy az izraeliták Kánaánban voltak időszámításunk előtt 1500 és 1050 között, a Merneptah-sztélé szövegében is vannak utalások. A Merneptah-sztélé az időszámításunk előtt 1213–1203 között uralkodott Merneptah ókori egyiptomi fáraónak, II. Ramszesz fiának egy felirata, amely a fekete gránitból készült sztélé hátoldalán található. A gránittömb ma a kairói Egyiptomi Múzeumban található.

A történészek korábban ezeket a szövegeket vették alapul, hogy a lehetséges napfogyatkozásokat kutassák, de csak a teljes napfogyatkozásokat keresték, amikor a napkorong teljesen eltűnik a Hold mögött, amely közvetlenül a Nap és a Föld között halad el. Azt azonban nem vették figyelembe, hogy előfordulhatott gyűrűs napfogyatkozás, amikor a Hold látványa nem tudja a nagy távolság miatt teljesen kitakarni a napkorongot, ezért láthatóvá válik körülötte a „tűzgyűrű”. Az ókorban ugyanazt a szót használták a teljes és a gyűrűs napfogyatkozásra is.

A kutatók új módszert fejlesztettek ki, melynek segítségével meg tudták állapítani, hogy a Kánaánból időszámításunk előtt 1500 és 1050 között látható egyetlen gyűrűs napfogyatkozás 1207. október 30-án délután következhetett be. Ha ez helytálló, akkor nemcsak sikerült meghatározniuk a valaha feljegyzett legrégebbi napfogyatkozás pontos idejét, de évekre lebontható pontossággal határozhatják meg általa II. Ramszesz és fia, Merneptah uralkodásának dátumait.

„A napfogyatkozásokat gyakran használták viszonyítási pontként az ókori világban” – emelte ki Humphreys. Az új kalkulációk szerint Merneptah uralkodása időszámításunk előtt 1210 és 1209 között kezdődött. Ismerve az ő és apja uralkodási idejének hosszát, megállapítható, hogy a Nagy Ramszeszek időszámításunk előtt 1276-tól 1210-ig uralkodtak.

MTI/Új Élet

Zsidó iskolát akart robbantani

Nyolc év szabadságvesztésre ítélték egy tizenhét éves lányt Dániában, mert robbantásos merényletet tervezett két iskola ellen.

Az elítéltet – akinek nevét nem közölték – azzal vádolták, hogy felajánlotta „szolgálatait” az Iszlám Állam (IÁ) terrorszervezetnek, és két iskola ellen is merényletet tervezett végrehajtani. Az egyik célpont egy zsidó iskola volt.

A lányt tavaly januárban tartóztatták le saját otthonában, miután beszerezte a pokolgépek készítéséhez szükséges vegyszereket. A fiatal nő ekkor még csak 15 éves volt.

A terrortámadás előkészítésével vádolt lány ügyét korábban egy körzeti bíróság tárgyalta, az hat év börtönt szabott ki rá. Az ügyészség biztonsági őrizetet kért a lány büntetéseként, méghozzá meghatározatlan időre.

A történetekről beszámoló AP amerikai hírügynökség nem utalt arra, hogy Dániában mit jelent a biztonsági őrizet, de nagy valószínűséggel bűnmegelőzési célból történő elzárást jelent.

Forrás: MTI

A náciizmusról szóló művek kapták a legjelentősebb francia irodalmi díjakat

A német nagyiparosoknak a náci Németországban betöltött szerepéről szóló regény, Eric Vuillard *L'ordre du jour* (Napirend) című műve kapta idén a legrangosabb francia irodalmi elismerést, a Goncourt-díjat – adta hírül az MTI.

Az Actes Sud kiadó gondozásában megjelent, alig 160 oldalas szöveg Hitler hatalomra kerülésétől az Anschluss kulisszatitkain keresztül mutatja be, hogyan támogatta haborzás nélkül a német nagyipar a náci háborús gépezetet.

Az utolsó körbe bekerült négy szerző közül a 49 éves, Lyonban született Eric Vuillard nagy meglepetésnek számított, mert regénye nem az őszi irodalmi szezonkezdésre jelent meg, hanem már tavasszal.

A L'Ordre du jour a harmadik szavazási körben került ki győztesen, a tíz zsűritag közül hatan szavaztak rá *Veronique Olmi* Bakhita című művével szemben, amely négy voksot kapott.

Miután a kötetet az a kiadó jelentette meg, amelynek májusi kinevezéséig *Françoise Nyssen* jelenlegi kulturális miniszter volt az igazgatója, elemzők szerint elképzelhetetlennek tűnt, hogy Eric Vuillard legyen a díjazott.

A zsűri azonban minden várakozással szemben ezt az egyszerű, ugyanakkor nagy erejű, rövid szöveget ítélte a legjobbnak. Indoklása szerint Eric Vuillard egyedi módon mutatja be a nagybetűs történelmet, és a jól ismert eseményeknek teljesen újszerű és lebilincselő olvasatát adja.

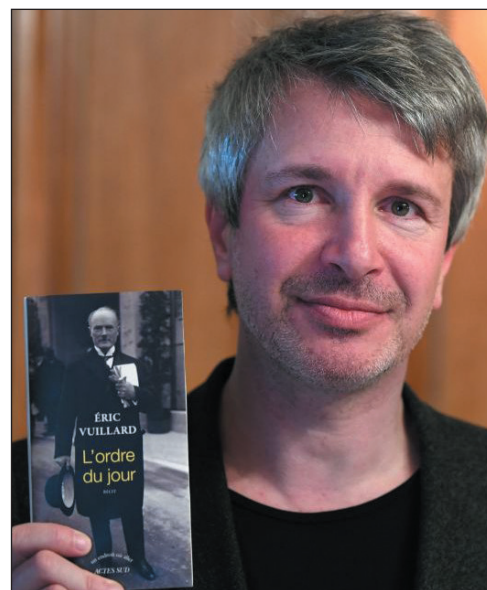
Az inkák birodalmának bukása (Conquistadors, 2009), a gyarmatosítás (Congo, 2012), majd a francia forradalom történései (14 Juillet, 2016) után a szerző a náciizmus térnyerésének mechanizmusát vizsgálta, mégpedig az apró részletek elemzésével.

Vuillard módszere minden kötetben ugyanaz: egy nagyon ismert és a történészek által alaposan elemzett történelmi eseményt helyez műve középpontjába, s annak egyszerre mutatja meg a tragikus és a groteszk oldalát, kihangsúlyozva azokat a korabeli eseményeket, amelyek az adott pillanatot történelmivé tették.

A L'Orde du jour 1933. február 20-án kezdődik Berlinben, amikor Herman Göring és az egy hónapja kancellár Adolf Hitler fogadják a 24 legjelentősebb német vállalat első emberét, köztük Gustav Kruppot, Wilhelm von Opelt és a Siemens vezetőit, akikről a náci választási kampányuk támogatását kéri, és akik azt ellenállás nélkül meg is teszik.

A szerző arra emlékeztet, hogy ezeknek a vállalatoknak semmi panaszuk nem lehetett a náciizmus és a háború hatásai miatt, ugyanakkor hosszú ideig késlekedtek a náciizmus általuk is kizsákmányolt áldozatainak kártérítésekor.

„Ha a náci győznek a választásokon, azok az évtized, sőt az évszázad utolsó választásai lesznek” – mondja a találkozón Göring nevetve a cégvezetőknek.

Eric Vuillard arra hívja fel a figyelmet a szövegben, hogy jóllehet a náciizmus összeomlott, a rezsimit támogató összes nagyvállalat, a BASF, a Bayer, az Agfa, az Opel, az IG Farben, a Siemens, az Allianz, a Telefunken mind itt vannak velünk: „Mindegyik túléli a rezsimit, és finanszírozza a jövőben a pártokat a saját igényeik függvényében. Ma is tőlük függnek a mindennapjaink. Ők ápolnak, öltöztetnek minket, világítanak nekünk. Ezek a nevek ma is léteznek. A vagyonuk hatalmas.”

„Az igazság mint a por szóródik szét” – írta művéről Eric Vuillard, aki kizárólag valóságos eseményeket fűzött egybe, hogy rávilágítson arra, miként is történhetett meg a 20. századi európai história egyik legnagyobb tragédiája. Szerinte a történelmi olvasat mindig a jelenre tekintés egyik sajátos formája.

A Goncourt-díj jelképes pénzjutalommal – csupán 10 euróval – jár, ám marketinghatása jelentős: a díjazott könyvet a francia olvasók legalább 400 ezer példányban szokták megvásárolni, de volt olyan alkotás is, amely egymillió kiadást ért meg.

A másik legjelentősebb francia irodalmi elismerést, a főként formai újításokért adományozott Renaudot-díjat a zsűri *Olivier Gueznek* ítélte *La disparition* de Josef Mengele (Josef Mengele eltűnése) című regényéért. A mű az auschwitzi haláltábor kegyetlen orvosának utolsó éveiről szól Brazíliában.

A gázkamrák tövében az ikerpárok folytatott kísérletezéseiről elhíresült náci orvost a 43 éves szerző egyszerűen „mocskos embernek” nevezi, mert „szó sincs arról, hogy metaforaként” kezelné.

A könyv megjelenését háromévi kutatás, majd írás előzte meg, mégpedig Brazíliában, ahol az író megtalálta azt a tanyát, ahol Mengele haláláig lakott és ahol eltemették.

„Nem volt könnyű együtt élni Mengelével. De egyszer muszáj volt belépni a ringbe és szembeszállni vele” – mondta a szerző.

IZRAELI SZÍNES

Fotó: Korányi Eszter

Hatalmas pókhálók egy patak partján

Elvárásolt erdővé alakult a táj egy patak partján az izraeli főváros közelében.

Óriási pókhálók borították be a fákat. A tudósok szerint a jelenségre egyszerű a magyarázat: a patak kiváló táptalajt biztosít a szúnyogoknak a szapo-

Egyszerre mesés és félelmetes látvány

rodásra, ezek pedig remek táplálékok a pókoknak. A megjelenő pókok milliói pedig ilyen sok és nagy hálót szőnek.

A különleges látvány azonban tisztavirág-életű lesz várhatóan. Ahogy lehül a levegő, gyérül a szúnyogpopuláció, ami fenntartja a hálószővő tömeget.

Euronews

Az Uber Izraelben

Az öt kontinens 362 városában működő fuvarozó vállalkozás – amely világszerte nagy kihívás elé állította a helyi taxivállalatokat és a szabályozó hatóságokat – bejelentette, hogy növeli szolgáltatásait Izraelben, és Tel-Avivban elindítja az UberDay szolgáltatást. Az új rendszer 24 órában, szünnap nélkül működik majd a fehér városban. Az Uber információja szerint az utasok már a fuvar megrendelések pontosan tudni fogják, milyen költséggel számoljanak. A fuvardíj útközben nem fog változni.

Az Uber 2016 októbere óta köti össze az izraeli privát sofőröket és leendő utasait egy mobilapplikáción keresztül. Az UberNight szolgáltatás eddig csak Tel-Avivban és a Gush Dan régióban működött. A szolgáltatásba regisztráló sofőrök éjszakánként, a tömegközlekedés megszűnésével vették fel az Uber

applikációján keresztül érkező utasokat és vitték el őket a taxiárraknál olcsóbban a kívánt helyre.

Az Uber nem regisztrált taxivállalat, önmeghatározása szerint csupán megoldásokat kínál a nagyvárosoknak, ahol a tömegközlekedés nem kielégítő vagy a taxiárak túl magasak. Az Uber sofőrjei nem munkadíjat kapnak, csak költségtérítést, a cég ezzel is magyarázza, hogy nem szükséges taxiengedélyt kiváltania.

„Mi megpróbálunk a törvényi előírásoknak megfelelően működni, de az izraeli közlekedési törvény a hatvanas években született, a mobiltelefonok és az új technológiák megjelenése előtt. Közelében sincs a mai valóságnak, ideje lenne megújítani a vonatkozó szabályokat” – mondta Joni Greifman, az Uber izraeli főnöke.

A közlekedési minisztérium nem így látja, ezért a világ több országá-

hoz hasonlóan az Uber Izraelben is jogi viták középpontjában áll. A minisztérium szóvivője szerint mindenki, aki az Ubernek szolgáltatást nyújt vagy azt igénybe veszi, törvényt sért. A hivatal perbe fogta az Ubert, de az ügy részleteiről a szóvivő nem nyilatkozott. „Az Uber sofőrjei képzetlenek, nem mentek keresztül semmilyen biztonsági vizsgálaton, szemben az egyes taxivállalatok embereivel. Több forrásból is tudjuk, hogy a cég árai nem mindig olcsók, egyes sofőrök akár napi több száz sékelt is zsebre vágna.”

Greifman szerint az Uber politikai zaklatásnak van kitéve, *Israel Katz* közlekedési miniszter a bevételeik miatt aggódó helyi taxitársaságoktól érkező nyomás miatt akadályozza a cég működését. „Abszurd, hogy itt vagyunk egy start-up országban, ahol az önműködő autók forradalma a külsőben áll, és nem tudjuk megfelelően kezelni az Uber által jelzett kihívást” – bosszankodott Greifman.

A Gett izraeli taxiscég, amely New York-i társával ellentétben aktív az online fuvarszervezésben, már egy ideje önálló applikációval működik. Ez némileg lassíthatja az Uber izraeli terjeszkedését, de akár meg is akadályozhatja a nemzetközi vállalat hosszú távú terveit a régióban.

A 2009-ben alapított Uber ma a világ 632 országában működik a felhasználók nagyobb, a szabályozó hatóságok és a versenytársak kisebb örömeire. Éves forgalma tavaly elérte a 6,5 milliárd dollárt. A cég, amely az elmúlt években újradefiniálta a személy- és kiséru-fuvarozást, létezése óta támadások alatt áll. Nyáron lemondott a vezetője, *Travis Kalanick*, akit szexuális zaklatással vádoltak, szeptember végén lejárt az Uber működési engedélye Londonban, és a helyi közlekedési hatóság nem akarta meghosszabbítani. A bejelentést követő napokban több mint 850 ezren írták alá a tiltakozó petíciót, az Uber fellebbezett, a bírósági döntés meghozataláig a vállalat továbbra is működik a brit fővárosban.

Olim Magazin

Holylandból Disneyland?

Kabinos drótkötélpályát tervez a Siratófalhoz a jeruzsálemi városháza, noha a terv ellenzői attól tartanak, hogy ezzel Disneylanddévá változtatják az óvárost – jelentette a Háárec nyomán az MTI.

Hetvenhárom, egyenként 10 személyes kocsí haladna a drótkötélpályán a Siratófal melletti Szemét-kapunál tervezett végállomáshoz, ami lehetővé tenné, hogy csúcsforgalomban óránként akár háromezer utast is szállítsanak.

A Jeruzsálem fejlesztésére életre hívott hatóság, a turisztikai minisztérium és a jeruzsálemi városháza közösen, sürgősségi eljárással próbálja megvalósítani az elképzelést, amelyet politikai és környezetvédelmi okokból is támadnak Izraelben.

Politikai ellenzői szerint a régi vasútállomástól induló járművek a nemzetközi törvények szerint megszállt területnek minősülő, 1967 előtt Jordánia területén lévő óváros felé haladnának Kelet-Jeruzsálemben, noha a nemzetközi jog tiltja a megszállt területeken történő építkezéseket.

Ráadásul különösen érzékeny helyen, a muzulmánok egyik legszentebb helyétől, az Al-Aksza mecsettől 150 méterre tervezik a végállomást. A mecsetek közelsége palesztin és nemzetközi tiltakozáshullámot indíthat el a lanovka építése ellen.

A drótkötélpálya első fázisban három állomást kötne össze 1,4 kilométer hosszan. A régi vasútállomástól indulna, megállna a Cion hegyi parkolónál, majd az óváros fala mellett Sziluán városnegyedben, a Dávid városa helyén épülő, ugyancsak vitatott Kedem régészeti bemutatóközpont tetején érne véget. Ebben az 1948 és 1967 között csak arabok lakta negyedben izraeli telepesek évtizedek óta vásárolják fel a házakat, s jelenlétük állandóan konfliktusok forrása.

A baloldali liberális Meretz párt helyi képviselője szerint a javaslat volta-képpen arról szól, hogy „ki a főnök” a városban, és megépítése ellehetetlenítené Jeruzsálem esetleges szétválasztását két ország különálló fővárosaira.

Környezetvédelmi ellenzői szerint a drótkötélpályás kocsik megjelenése rontaná a városképet, mert Disneyland-szerűvé változtatnák a szent helyek környékét, és a 15 betonoszlop – köztük 26 méteresek – elcsúfítaná a környezetet.

A terv támogatói szerint viszont alig lesznek láthatóak a városfalak szintjénél alacsonyabban haladó, 200 millió sékelből (15 milliárd forint) megépülő drótkötélpálya járművei, és üzembe állításuk megszünteti az óváros körüli állandó dugókat és az ezzel járó környezetszennyezést.

Az izraeli nemzeti infrastrukturális tanács decemberben dönt a tervről, amelyet *Jariv Levin* turisztikai miniszter terjeszt elő számukra. Ha elfogadják, akkor fél éven belül véget érhetnek az engedélyezési eljárások, elkezdődhet az építkezés, és 2021-ben megindulhat a közlekedés.

A Háárec emlékeztetett rá, hogy egy hasonló projekt kivitelezését néhány éve elvállalta egy francia cég, de a francia kormány nyomására később visszavonta ajánlatát.

Drótkötélen a Siratófalhoz

Fotó: haaretz.com

Több mint klezmer: a szenvedés és az öröm hangjai

Magyarország egyik legismer-
tebb és legjobb klezmeregyüttese, a
Sabbathsong Klezmer Band 2018-
ban ünnepli megalapításának hu-
szadik évfordulóját. Ebből az alka-
lomból kérdeztük Masa Tamást, a
zenekar alapító vezetőjét az elmúlt
két évtizedről.

– Emlékszik a pontos helyre
és időpontra, ahol és amikor a
Sabbathsong Klezmer Band megal-
akult?

– Igen, a Nagyuvaros utcai zsin-
agógában történt, ahová Deutsch László
rabbi vezetése alatt jártam héberül
tanulni. 1998 elején a nyelvtanfolya-
mat egy kis összejövetellel zártuk le,
és a mulatságon pár zenéssel furu-
lyán és zongorán eljátszottunk néhány
héber dalt. Eszembe sem jutott, hogy
eből az alkalmi fellépésből zenekar
lesz, de az előadást egy barátom, aki
akkor Raj Tamás rabbi sófője volt,
szerencsére fölvetette kazettára, és egy-
szer, amikor őt szállította, a felvételt
betette az autómagnóba. Nem tudom,
mit hallott ki abból a rövidke anyag-
ból Tamás, de azt mondta, hogy ez a
zene szívből jön, és érdemes lenne
belőle hanglemezt készíteni. Lénye-
gében az ő biztatására kezdtem ma-
gam köré gyűjteni muzsikuss barátai-
mat, különböző komoly- és népzenei
együttesek tagjait. Szóltam a későbbi
feleségemnek, Anitának is, aki így
alapító tagja a zenekarnak.

– Ki találta ki a nevet?

– Suriei Péter barátom, aki az emlí-
tett felvételt készítette, azt javasolta,
hogy hívjanak minket Szombati Dal-
nak, mivel olyan öröm és békesség
árad a számainkból és belőlünk. Ezt
lefordítottam, így lett a nevünk egy-
beírva: Sabbathsong, aminek megvan
az az előnye, hogy magyarul is
értelmezhető, hiszen ha a kezdő s hang-
got sz-nek ejtjük, akkor kihangzik a
névből a szabad szó. Ez az oka annak,
hogy kezdettől szokás s-sel és sz-szel
is ejteni.

– Hogyan indul egy kezdő zenekar,
hogyan kell megismertetni a közön-
séggel egy új együttest?

– Az 1998-as Zsidó Nyári Fesztivá-
lon már fölléptünk a Dohány utcai
zsinagóga előtt, s játszottunk Benedek
István Gábor és Mezei András kötet-
bemutatója alkalmából is. Fontos

előrelépés volt, amikor a megalakulá-
sunk után egy-két évvel Kardos Péter
és Orbán Ferenc teret adott nekünk a
zuglói zsinagógában, ahol klubdelu-
tákat tartottunk, és sokszor zenéltünk
a zuglói művelődési házban is. Soós
István lelkésztől is sok biztatást kap-
tunk, aki helyet biztosított próbáink
számára a néhai Metro Klubban. Az-
tán sorra jöttek a felkérések, számos
vidéki hitközségben játszottunk, sze-
repeltünk fesztiválokon, zenéltünk
házasságkötéseken, filmes és színházi
produkciókban. Eddig mintegy száz-
hatvan esküvőn vettünk részt, és nem
nagyon van olyan zsinagóga az or-
szágban, ahol ne mutatkoztunk volna
be. Az ország határain is túlível a
Sabbathsong népszerűsége, hiszen ép-
pen a napokban tértünk haza
Izraelből, ahol több mint négy
órát játszottunk a Tel-avivi Magyar
Napokon.

– Kezdetől fogva tudatos volt, hogy
nem csak zsidó közösségként definiál-
ják magukat?

– Persze, hiszen ahogy Raj Tamás is
mindig hangsúlyozta, ezt az együttest
zsidók és keresztények együtt alkot-
ják, s ez máig így van, a zenekar
eltérő vallási és kulturális háttérrel
rendelkező zenészekből áll, zsidók-
ból, keresztényekből, romákból. A
zsidóság és a kereszténység között,
de a zsidó-keresztény értékrenddel szem-
ben is vannak olyan mesterséges vá-
laszfalak és előítéletek, amelyeket le
kell rombolnunk. Ez az oka annak,
hogy számos olyan rendezvényen lép-
tünk föl, amelyet a rasszizmus, az an-
tiszemitizmus, a gyűlölet ellen, vagyis
egymás elfogadása és tiszteletben tar-
tása érdekében szerveztek. Ugyanak-
kor fontosnak tartjuk Izrael melletti
kiállásunkat is hangsúlyozni.

– A klezmer Magyarországon az
1990-es években kezdett divatba jö-
ni. Mit gondol, mi volt ennek az oka?
Az egyre szaporodó klezmerbandák
teremtették meg a divatot, vagy éppen
ellenkezőleg: a növekvő közön-
ség igény termelte ki a klezmeregyüt-
teket?

– Szerintem mindkét magyarázat-
ban van igazság, azzal a kiegészítés-
sel, hogy az egyéni erőfeszítésekről
nem szabad megfeledkezni, s most
megint Raj Tamásra kell utalnunk. Ő

ugyanis fontos szerepet játszott a
Fegyá által vezetett Budapest
Klezmer Band létrejöttében is. Azt hi-
szem, nélküle másként alakult volna a
klezmer hazai útja.

– Ön szerint mi a legvonzóbb ebben
a zenében?

– Szerintem az, hogy egyszerre
szólnak benne a szenvedés és az öröm
hangjai. Benne van a zsidó nép több
ezer éves szenvedése éppen úgy, mint
a reménye az eljövendő messiási kor-
ra. Kezdetül fogva az a mottó, hogy
„több mint klezmer”, ami azt je-
lenti: nemcsak a közép-kelet-európai
zsidó hangszere népzenehez nyúlunk
vissza, hanem a gyökerekhez, Dávid
zoltáraihoz is. A klezmerzenekarok
leginkább instrumentális számokat
játszanak, nálunk azonban pont for-
dítva van, mivel feleségemmel, Anitá-
val énekesek vagyunk. Sokáig úgy
gondoltam, hogy a héber és jiddis da-
lokat nem szabad lefordítani se ma-
gyarra, se más nyelvre, hogy ne ve-
szítsék el sajátosságos ízüket, hangula-
tukat, aztán létrehoztuk a Yoshke
(Haszene) című zenés játékot, ahol a
dalokat még nem fordítottuk le, de a
szövegek alapján írunk hozzá egy ke-
retjátékot. Az elmúlt években aztán
megjelentettünk két magyar nyelvű,
népszerű héber dalokból álló lemezt,
ami egyedülálló a palettán. Több mint
egy évtizede megalakult a CleanArt
(Tiszta Művészetért Társulat), mely-
nek keretén belül megszületett a Lát-
hatatlan Kéz című klezmermusical,
aztán Garai Róberttel humorba hem-
pergettük a klezmert, és létrehoztunk
egy klezmerkabarét. Az elmúlt évek-
ben pedig több élettrajzi zenés játékot
írtunk Gál Róberttel, többek között
Fényes Szabolcsról, Kabos Gyuláról,
Jávör Pálról és Karády Katalinról.
Lassan tíz éve együttműködünk a
Mensch Alapítvánnyal is, és nemrég
mutattuk be Percek tánca címmel a
Szenes Hanna emlékére összeállított
műsorunkat.

– Említette, hogy a klezmerben
együtt van a szenvedés és az öröm. Ez
olyan életérzés, mint a „sírva vigad a
magyar”?

– Szerintem nem, s ennek az lehet
az oka, hogy a magyar népdalokban
és nótákban nincs benne a reménység.
Nagyon szeretem a magyar népzénet,
játszottunk is sok magyar nótát, s azt
vettem észre, hogy sok dal priméren a
halálról, az elmúlásról, a keserűségről
szól, a remény lehetősége vagy esélye
nélkül. Am még a legszomorúbb
klezmerben is amikor sír a hegedű,
képes föl kacagni a klarinét.

– Hol és mikor hallhatjuk önöket
legközelebb?

– Január 9-én a MOM Parkban
adunk újévi koncertet, amelynek ge-
rincét a feleségem idén megjelent szó-
lólemeze, a Meseautótól a Carmenig
című kiadványnak a dalai alkot-
ják. Ez a lemez egy csodálatos talál-
kozás eredménye: egy koncert után
odajött hozzánk Kulcsár Tibor, s meg-
kérdezte, hogy van-e már Anitának
szólólemeze, mert ha nincs, akkor ő
biztatná erre. Szóval ennek a bemuta-
tója lesz január 9-én, amikor előadunk
jiddis és héber daloktól kezdve az
operaáriákon át a filmzenékig sok
mindent a műsorainkból. Olyan kivá-
ló vendégművészek lépnek föl ve-
lünk, mint Szakcsi Lakatos Béla, a
Száztagú Cigányzenekarból Ökrös
Oszkár cimbalmos és Beke Farkas
Nándor primás, ott lesz Fegyá, vala-
mint a CleanArt Szalonzenekar. S ha
már 2018-nál tartunk: arra biztatom a
koncertszervezőket, hogy bátran hív-
janak bennünket a jövő évben is. He-
lyettünk be lehet tenni egy CD-t is az
élmény, mint amikor pörög a nagybőgő,
kacag a klarinét, nevet vagy éppen sír
a hegedű. Igazából az a hivatásunk lé-
nyege, hogy élőben kiálljunk a közön-
ség elé, és olyan atmoszférát terem-
sünk, amelynek ereje kisugárzik a hét-
köznapiakra is.

Kácsor Zsolt

Marcipán kisasszony

Az egészséges táplálkozás nem mindig a hosszú élet titka

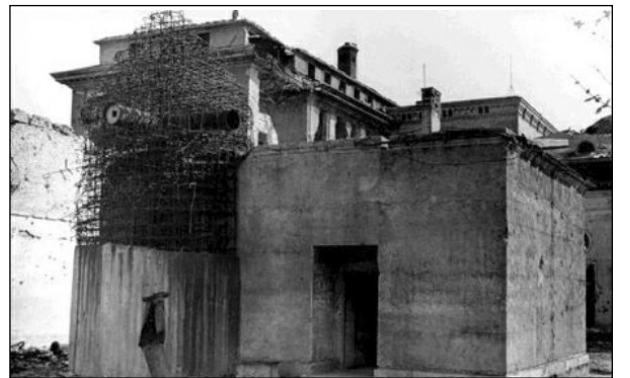
Egy történész rekonstruálta annak az elfelejtett fiatal nőnek az élettör-
ténétét, akinek diétás nővérként kellett Hitlert szolgálnia.

Még a filmtörténetbe is belekerült, bár csak egy pillanat erejéig: „A bukás”-
ban egy aggasztóan szerű Adolf Hitler – Bruno Ganz alakításában – 1945. áp-
rilis 30-án, a Führer-bunkerben, miután az utolsó tányér paradicsomszósos
spagettit is eltüntette, illedelmesen köszönetet mondott a szakácsnőnek az íz-
letes vacsoráért.

– Nagyon finom volt, Manziarly kisasszony!

Ez az asszony valóban létezett. Arról a Constanze Manziarlyról van szó, aki
a gyomorbeteg Hitler 1944 márciusától kímélő kosztot tartotta. A háború
utolsó hónapjaiban Hitler udvartartásának tartozéka lett, csaknem valamennyi
étkezésénél és számtalanszor az éjszakai „teázó órák” alatt is kiszolgálta a
legmagasabb rangú náciit. Mindeddig mégis csak fantom volt a történészek
számára.

Joachim Fest
és Ian Kershaw
még azzal a kí-
sérletükkel is ku-
darcot vallottak,
hogy hibátlanul
leírják Manzi-
arly nevét. Csak
az innsbrucki
helytörténész-
nek, Stefan Diet-
richnek sikerült
nemrégiben ki-
derítenie, hogy
ki is volt Hitler

A tükörtőjás elmaradt

rejtélyes női lakótársa a Wolfschanzen, majd később a Führer-bunkerben.

Dietrich felkutatta Hitler diétás nővéreinek időközben elhunyt agg lánytest-
vérét, akinek birtokában volt nővéreinek 13 kézzel írott levele.

A levelek egy zaklatott lelkületű, a diktátor és a többi náci nagyság számá-
ra szüntelenül lábosokban ételt keverő-kavaró diétás nővérről tanúskodnak.

Egy 1944. augusztus 28-án keltezett levelében az akkoriban 24 éves nő –
ifjú kora ellenére – megrendült egészségére panaszkodik. „A nem
ellenőrzött táplálék meg a sok kószoltság” volt Manziarly szerint lerobbant
állapotának oka.

A náci élet közvetlen közelében állandó stressztől szenvedett. „Soha nem
sejtett nehézségekbe ütközik az ember, de erről nem beszélhetek. Egy lábbal
mindig a sírban állok, és ez nem túlzás!” – írja testvéreinek.

A tirannus konyhájában végzett kemény munka nem jelentett hivatást
Manziarly számára. A Tirolból származó fiatal nő igazában háztartástant sze-
retett volna tanítani. De „a nyers ételek hölgyét”, a kezdő tanárnőt egy ber-
chtesgadeni magánklinika folytatott gyakorlat a hatalom közelébe sodorta.

Az üdülő konyhája könnyű ételeket szállított Hitlernek, amikor éppen
Obersalzbergben tartózkodott. Nem sokkal ezután Manziarly tanárnőjelölt
nemcsak elkészítette az ételeket, hanem fel is vitte a Berghofra, amit főzött.
Ezt jobbagymunkaként teljesített feladatnak tartotta.

„Addig itt kell maradnom, ameddig ő is itt van!” – panaszkodott a család-
jának. Pár nap múlva, 1944 áprilisában pedig azt ismételte, hogy „teljesen
kikészít a felelősségem rettenetes súlya”.

Hitler viszont, aki a harmincas évektől kezdve nem evett húst, el volt tőle
ragadtatva. „Mozart nevű szakácsnőm van!” – lelkendezett, ugyanis Mozart
feleségének, Stanzerlnak is Constanze volt a keresztnéve.

A diktátor szoros magához láncolását, ami állandó státuszban való alkalma-
zását jelentette, nem tudta elhárítani – véli a történész Dietrich. „A Kereszt-
apa” című filmet alapul véve, bizonyára felajánlották neki az állást, ami alól
nem tudott kibújni. 1944. április 3-án azt írta Manziarly a családjának: „Hiá-
bavaló minden tiltakozás, sőt annál inkább bíróság elé kerülhetek.”

Rábízott kosztosa még csak kulináris kihívásnak sem volt mondható. Hitler
leginkább köleskását kért, vagy lenolajjal leöntött túrot. A húst felaprított
gombával helyettesítette. A háború kezdete óta a katonásan puritán hadvezér
desszertként kettő helyett már csak egyetlen reszelt almát kért. A szakácsnő-
je örködött étkezéssel kapcsolatos minden óhajának teljesítése felett. „A F jól
evett”, jegyezte fel ilyenkor az étlapra.

Az öntudatos aszkéta csak az éjszakai csevejkörökben veszítette el önural-
mát az étvágya felett. Gátlátalanul fosztogatta az éléskamrát.

„Sokat sütök minden nap, gyakran órákon át, de este minden elfogy”,
kommentálta Manziarly Hitler sütemények iránti vonzalmát.

A tirannus a testi jóléte biztosítása érdekében tett fáradozást fura módon há-
lálta meg a fiatal nőnek. 1944 őszén Manziarlynak egérszürke, vastag, egyen-
ruhához tervezett harisnyát ajándékozott, nyilvánvalóan abban a hitben, hogy
ez tökéletesen megfelelő egy fiatal nő számára. „A Főnököt rosszul informál-
ták a hölgyek ízlésével kapcsolatban” – nevetett a fura ajándékon a krónikát
író hölgy.

Hogy illetéktelen kíváncsiskodók elől eltitkolja igazi főnöke kilétét és ak-
tuális tartózkodási helyét, Manziarly 1944 októberétől kódneveket használt a
leveleiben: Hitlert ettől kezdve csak „főorvosként” emlegette,
Berchtesgadenben rendezett ünnepeit „gyógyüdülésnek”, a berlini Birodalmi
Kancellária fedőneve pedig „az üdülő” lett.

A Hitler környezetében található SS-ek a szakácsnőt csak „Marcipán kis-
asszonynak” nevezték. Az ehhez hasonló ugratások ellenére depresszív volt a
küldetése. Különösen sötét pillanat volt a bunkerben összegyűlt társaság szá-
mára, amikor Hitler – nem sokkal öngyilkossága előtt – roppanó állkapocccsal
demonstrálta az előtte kiosztott méregkapszula szétharapását. Constanze
Manziarly félelmében elharapta a nyelvét.

1945. április 30-a estéjén főzte főnökének a legeslegutolsó vacsorát (tükö-
rtőjást krumplifőzelékkel), holott Hitler ekkor már rég halott volt. A posztu-
musz vacsorának nyilvánvalóan azt kellett elfednie, hogy Hitler az elkövetett
gonosztettektől – a főbelövés – kivonta magát a felelősség vállalása alól.

Két nap sem telt bele, Manziarly sorsa is megpecsételődött: Traudl Junge
titkárnővel együtt sikerült a bunkerből elmenekülnie. De május 2-án két szov-
jet katona elfogta. – Az útlevelemet akarják ellenőrizni – kiáltotta Jungénak,
majd a 25 éves nő – a katonákkal együtt – eltűnt a földalatti megállóhoz
vezető lépcsőn. Soha többé nem látták.

Forrás:

Der Spiegel, 47/2017

Frank Thadeusz: Fräulein Marzipani

Fordította: Benyó Marianna

Masa Anita

Meseautótól a Carmenig

MASA Anita lemezbemutatója és a
SABBATHSONG Klezmer Band **ÚJÉVI** koncertje
a MOM Kulturális Központban
2018. január 9-én, kedden este 7 órakor.

Sztárvendégek: Három kiváló Kossuth-díjas művész:
JÁVORI Ferenc (FEGYA), ÖKRÖS Oszkár és SZAKCSI Lakatos Béla,
valamint BEKE Farkas Nándor, a 100 Tagú Cigányzenekar elnöke-menedzsere.
Közreműködik a CleanArt Szalonzenekar: Johan János-primás,
Szabó Bálint, Lisztes Jenő, Neumark Zoltán és Fehér Ernő.

Jegyek kaphatók a helyszínen (061-319-9854) és a jegy.hu (061-266-0000) oldalon 5500 forintért,
amely tartalmazza a 20 dalból álló CD-t is, ami az **előadás kezdetekor** a helyszínen **vehető át**.
www.sabbathsong.hu ■ fiztamuveszeter@gmail.com ■ 0036-70-263-2059 ■ Sabbathsong Klezmer Band

MOM KULT CleanArt production 2018.

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus-mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogféhérlítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétfévi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben (III. em. 312-es üzlet), a II., és a VI. kerületben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu.

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, képeslapokat. 06-20-522-5690, este 06-1-322-8439.

Önkéntes programunk változatlanul működik és folytatódik! Gyere velünk önkéntesnek Izraelbe! Csoportok indulnak: 2017. december 24. – 2018. január 7., január 14. – február 4., február 4. – február 25., április 22. – május 13. Bővebb információ és jelentkezés: Deutsch János, janos.deutsch76@freemail.hu, +36-20-233-8454, vagy az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede u. 1.) minden kedden, 16–17 óra között.

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, **ezüsttárgyakat,** étkeszközöket, cukordobozt, tálcát stb., Kovács Margittól kerámiákat, herendi porcelánokat, régi álló-, fali-, asztali órákat, bútorokat, márványszobrokat stb. Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem készpénzzel. Értékbecslés díjtalan. 06-20-280-0151.

Közös képviselet! Társasházkezelés! Kérjen ajánlatot! Dr. Bíró Anna, 06-1-200-4972, www.bpik.hu, info@bpik.hu

Idős személy gondozását vállalom itt-hon vagy külföldön. 06-20-229-9579.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Bérletre, vételre keresünk 1-2-3 szobás lakásokat. Janklovics ügyvédi iroda. 06-20-941-8633.

Budapesten vagy Bécsben idős, egyedülálló személy gondozását, eltartását vállalom. 06-30-468-6102.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető

az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es

számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai.kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

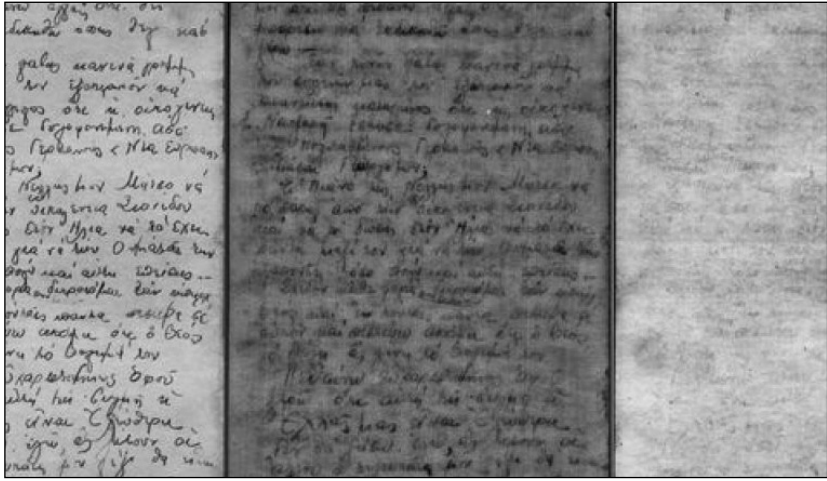
ISSN 0133-1353

Olvashatóvá tették a hírhedt Sonderkommando egy tagjának feljegyzéseit

Olvashatóvá tették a náci haláltáborok zsidó foglyaiból álló Sonderkommando egyik tagjának Auschwitzban elásott kéziratát digitális képkalkotó eljárással – adta hírül a BBC News nyomán az MTI.

Marcel Nadjari, Auschwitz egyik zsidó származású görög foglya feljegyzéseiben beszámolt arról, hogyan hajtottak több ezer zsidót gázkamrába naponta a láger őrei.

Az 1944-ben 26 éves férfi rabtársaitól tudta meg, hogy szüleit és kishúgát egy évvel korábban a náciak a megszállt Lengyelország déli részén épült auschwitz-birkenai koncentrációs táborban meggyilkolták.

Nadjari a láger Sonderkommandójának volt a tagja, ők égették el a gázkamrákban megölt rabok holttestét. Mivel megismerte a náci emberirtás gépezetét, tudta, csak idő kérdése, mikor végeznek vele is.

1944 novemberében 13 oldalas kéziratát egy termoszba helyezte, amelyet műanyag fedővel zárt le. A termoszt egy börtönben ásta el a láger 3. számú krematóriuma mellett.

„A krematórium egy széles kéményű, nagy épület, benne 15 hamvasztókemence. A kert alatt két hatalmas pince épült, az egyikben vetkőznek le a foglyok, a másik a gázkamra. Ide pucéran lépnek be az emberek, és amikor nagyjából 3000-en vannak bent, rájuk zárják az ajtót és elgázostíják őket. Hat-hét perc szenvedés után megfulladnak” – olvasható a kéziratban.

Leírta azt is, hogyan helyezték el a náciak csöveket a gázkamrában, hogy az zuhanyzóknak nézzen ki.

„A gáztartályokat mindig a német vöröskereszt kocsiával hozták, az SS két embere kísérte őket. A kamra nyílásain át a gázt a pincébe engedték, fél órával később kezdődött a mi munkánk. Az ártatlan nők és gyerekek holttestét a liftbe vonszoltuk, ami a kemencéig szállította őket” – írta Nadjari.

Feljegyezte, hogy egy felnőtt áldozat hamvai nagyjából 640 gramm súlyúak voltak.

Írásából kiderül, arra számított, a táborban hal meg, üzenetét, amely a biztos halált jelentette volna, ha az SS rábukkan, a külvilágnak szánta.

Harminchat évvel később egy lengyel fiú ásás közben véletlenül akadt rá a termoszra mintegy 40 centiméter mélyen a föld alatt.

Nadjari csodálva határos módon túlélte Auschwitzot és Mauthausent is, ahová átszállították, amikor a Harmadik Birodalom összeomlott.

A háború után megnősült, 1951-ben New Yorkba költözött. Előbb egy kisfiuk, majd egy kislányuk is született, őt a férfi húga után Nellinek nevezték el.

Nadjari a háború előtt Thessalonikiben kereskedő volt, Amerikában szabó lett. 1971-ben, 53 évesen halt meg, kilenc évvel azelőtt, hogy kéziratát felfedezték volna.

A nyirkos földben erősen károsodott papírokon a szövegnek csak tíz százaléka volt olvasható. *Pavel Poljan* orosz történész elhatározta, hogy a modern technológia segítségével helyreállítja az írást.

„Az ilyen ritka, közvetlen bizonyítékok kulcsfontosságúak a holokauszt dokumentálása szempontjából” – vélte Poljan.

Idén a müncheni Modern Történeti Intézet közzétette Poljan kutatásának eredményeit. A tudós a Sonderkommandóról szóló orosz nyelvű könyve második kiadásán dolgozik, ebben benne lesznek Nadjari feljegyzései is.

Poljan az Auschwitzi Múzeum archívumából kapta meg Nadjari kéziratának szkennelt képeit. Amikor egy orosz rádióban beszélt arról, hogy milyen rossz állapotban vannak a feljegyzések, egy fiatal orosz informatikus, *Alekszander Nyikityajev* felajánlotta a segítségét.

Az informatikus egy éven át kísérletezett egy digitális képkalkotó programmal, vörös, zöld és kék szűrőket használva, hogy az olvashatatlanná vált szöveget restaurálja. A rendőrség és a titkosszolgálatok által használt, úgynevezett multispektrális elemzés tette az eljárást igazán hatékonná.

Poljan a Németországban élő görög-brit tudóst, *Ioannis Karrast* kérte meg a szöveg görögről angolra fordítására.

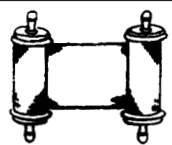
Az orosz történész a BBC-nek elmondta, megdöbbenette, hogy Nadjari milyen pontosan becsülte meg Auschwitz áldozatainak számát: 1,4 milliót írt. A történészek szerint több mint 1,1 millió zsidó halt meg az óriási lágerben, rajtuk kívül ott öltek meg mintegy 300 ezer lengyel és szovjet hadifoglyot.

Körülbelül 110-en éltek túl a Sonderkommandót, többségük lengyel zsidó volt, akik leginkább ki akarták törölni a borzalmak emlékét, így kevesen írtak a történekről.

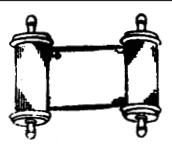

Az egyre durvuló magyarellenesség után most a kárpátaljai zsidók kerültek az ukrán radikálisok célkeresztjébe. Ismeretlenek a „halál a zsidókra” kifejezést írták a Heszed Spira nevű megyei zsidó jótékonyági alapítvány székházának betonkerítésére.

Fotó: Kárpátalja

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Dec 22.	Szombat reggel Dec 23.	Péntek este Dec 29.	Szombat reggel Dec 30.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.00	10.00	18.00	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	18.00	9.00	18.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	15.45	8.00	15.45	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	15.45	8.00	15.50	8.00
Alma u. 2.	16.30	9.00	16.30	9.00
Kórház				
(Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	15.45	9.00	15.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.30	9.30	17.30	9.30
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.40	8.00	15.40	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.40	8.00	15.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	17.30	8.30	17.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
December 18. hétfő	Kiszlév 30.		Újhold 1.	
December 19. kedd	Tévét 1.		Újhold 2.	
December 22. péntek	Tévét 4.		Gyertyagyújtás: 3.38	
December 23. szombat	Tévét 5.		Szombat kimenetele: 4.49	
December 28. csütörtök	Tévét 10.		Ászára böjtét - böjt	
December 29. péntek	Tévét 11.		Gyertyagyújtás: 3.42	
December 30. szombat	Tévét 12.		Szombat kimenetele: 4.54	

Létrejön a varsói gettó múzeuma

A lengyel kulturális tárca, együttműködve a lengyel Zsidóságtörténeti Intézettel, létre fogja hozni a varsói gettó múzeumát – jelentette be Piotr Glinski lengyel kormányfőhelyettes, kulturális miniszter a kormány beiktatásának második évfordulója alkalmából mondott beszédében.

Az új múzeum annak a gyermekkorháznak a helyszínén fog állni, amely a gettó területén a második világháború első éveiben működött. Az előkészítő munkák két hónapja megkezdődtek – közölte a miniszterelnök-helyettes.

A németek 1940-ben hozták létre a varsói gettót, ahol 1943. április 19-én felkelés tört ki. Az egy hónapig tartó harc alatt a városnegyed mintegy 70 ezer lakója közül 14 ezren haltak meg, a többieket a németek haláltáborokba vitték, a gettót földig rombolták.

Az új múzeum létesítésében részt vevő, idén 70 éves varsói Zsidóságtörténeti Intézetben éppen a közelmúltban nyitották meg a gettóbeli életet és a náci büntetteket dokumentáló úgynevezett Ringelblum-archívum eredeti anyagainak bemutató állandó kiállítását. Az archívumot a gettóban élő zsidó tudósok konspirációs csoportja gyűjtötte össze, több mint 35 ezer lapnyi anyagot tartalmaz, 1999-ben az UNESCO A világ emlékezete című listájára is felkerült.

A varsói gettó szívében 2014 októberében már átadták a Lengyel Zsidóság Történeti Múzeumának (POLIN) több mint 4000 négyzetméteres kiállítási területű épületét is.

Glinski azt is kilátásba helyezte, hogy továbbfejlesztik a délkelet-lengyelországi Markowában 2016 tavaszán megnyitott Ulma-múzeumot, amelynek tárlata a holokauszt áldozatainak és a második világháború alatt mintegy 40–100 ezer zsidó megmentő lengyeleknek az emléke előtt tisztelő, felidézve a zsidók bűntudata miatt Markowában a németek által meggyilkolt hétgyermekes Ulma család történetét.

A lengyel kulturális tárca terveiben szerepel az Ulma-múzeum New Yorki részlegének felépítése is – idézi az MTI Glinskit.

Népszerű izraeli tévés formátumok magyar csatornákon

Hatalmasat fejlődött az izraeli televíziózás az elmúlt két évtizedben. A különböző show-műsorok és sorozatok nemcsak Izraelben, hanem világszerte is sikeresek. A legnagyobb tévécsatornák kínála-

televíziók számára, mint bármely más terméket. Nemcsak egy ötlet kerül a piacra, hanem egy minden részletében szabályozott produkció. A televíziós formátumok óriási üzleti lehetőségeket jelentenek a

Részlet a Séfek séfe vetélkedőből

tában egyre több izraeli ötlet helyi adaptációja található.

Az izraeli televíziós formátumokat a producerek ugyanúgy értékesítik a

készítőknek és a vásárlóknak is, akik a tévéműsorok népszerűsége révén számíthatnak komoly reklámbevételekre.

A kampány hozadéka ÖNINTERJÚ

– Ezúttal van valami jó híre is, rabbi úr...?
– Kivételesen igen!
– De tényleg csak ha jó!
– Nagyon csökkent az antiszemitizmus!
– Ez jó! És mire alapozza?
– Arra, hogy mondjuk 20–30 évvel ezelőtt ha az egyik párt a másikat antiszemitizmussal vádolta, akarata ellenére sok szavazót toborzott számára. Ma ugyanezzel meg lehet fújni egy pártot! Azelőtt az Izraelben történt terrorcselekményeket legfeljebb egy vállrándítással könyvelték el, mióta viszont idejött a terrorizmus, Izrael az egyik legnagyobb barátunk, hiszen közös az ellenség! Erős kapocs! A Fidesz zéró tolerancia szlogenje plusz a Jobbik cukisodása reményt ad arra, hogy tartós lesz a csökkenés!
– Meddig?
– Hát jövő ápriliséig biztosan!
– És utána?
– Jó! Akkor számoljunk! Ha a Fidesz nyer, Izrael-barátsága, szavazóinak tömege garancia arra, hogy szünetelni fog az antiszemitizmus! Ha a Jobbik, akkor nem vagyok benne biztos! Ha az ún. baloldal, az lenne a legrosszabb! –???
– Ahányszor ők vezették az országot, az antiszemitizmussal nem foglalkoztak, a szélsőjobb pedig végigtombolta a ciklust! Ők hagyták, abban a hitben, hogy a baloldal az közismerten antifasiszta! Az idő náluk megállt 20–30 évvel ezelőtt, amikor tényleg az volt!
– És a Jobbik?
– Őszintén hiszek Vona megtérésében, az idén is számítok chanukkai üdvözlétére! Sajnos egynémely társa még a látszatra sem ad! De persze lehet, hogy az egész egy színjáték, és csak arra szolgál, hogy a majdani győztes különösebb botrány nélkül koalíciót köthessen vele egy esetleges kétharmad reményében.

Kardos Péter

...és ideje van a nevetésnek

Sipeki kiszáll a taxiból, és megkérdezi a sofőrt:
– Mennyibe került ez a kis furikázás?
– Kétezer forintba.
Az utas kivesz egy ezrest a tárcájából, és lazán odanyújtja a taxinak:
– Itt van ezer.
– De uram, ez csak a fele!
– Csak nem azt akarja, hogy a maga részét is én fizessem?

Beálltam egy zsúfolt parkolóba és leengedtem az ablakot, hogy a hátsó ülésen nyújtózkodó kutyusom kapjon elég levegőt. Nem akartam, hogy utánam induljon, megálltam hát a

járdán, és visszamutatva rá, határozottan azt mondtam:
– Ott maradsz! Érted? Maradsz! Maradsz!!!
Egy közeli autó vezetője, látva, hogy szőke vagyok, csodálkozva végigmért, majd megszólalt:
– Csak be kell húznia a kéziféket.

Egy rendőr megállít egy fickót, aki egy nagyon rozoga, füstölő autót vezet:
– Uram, ugye nem akarja erre a roncsra azt mondani, hogy autó?
– Nem, nem, semmiképpen, hiszen akkor jogosítványra is szükségem lenne!

A nemzetközi televíziózás képviselői különböző vásárokon találkoznak évről évre, ezek közül az egyik legnagyobb a cannes-i MIPCOM. Idén ősszel ezt a vásárt előzte meg a TLV Formats konferencia, amelynek Tel-Aviv adott otthont.

Az eseményen az izraeli tévécsatornák és a legnagyobb tévéformátum-előállító cégek, például a Keshet International és az Armoza Formats fogadták a nemzetközi televíziós piac képviselőit. Magyarországról közel egy tucat szakember vett részt rajta.

A televíziós piacon a legféltebb titoknak számít, hogy milyen műsorokat vetítenek majd, ezért egyelőre csak bizakodhatunk, hogy a magyar tévések idén is találtak olyan formátumot, amit előbb-utóbb bemutatnak.

A legtöbb izraeli tévés adaptációt a TV2-n láthattuk. Az Ének Iskolája, a Rising Star és a Bumm az elmúlt években ültetett minket a képernyő elé, a Séfek séfe gasztroreality első évada pedig nemrégiben fejeződött be. A szórakoztató műsorok közül a Maradj talpon! volt legtovább műsoron a közszolgálati csatornákon. Az RTL Klubon jelenleg is látható a Homeland, ami az izraeli Prisoners of War amerikai változata. Az RTL II. a Selfie magyar változatát sugározta. Az HBO csatornán nagyon népszerű a Terápia, amelynek már a harmadik évada kezdődik októberben Mácsai Pál főszereplésével. Az izgalmas kedvelők számára igazi csemege a Hamis zászló a Foxon. A thrillersorozat öt izraeli történetét mutatja be, akik a médiából tudták meg, hogy egy emberrablási ügy gyanúsítottjaivá váltak. Nagy izraeli siker a Fauda is, ami a Netflixen fut.

Izraeli Nagykövetség

SPÁNN GÁBOR

Rokolya

Rólunk, zsidókról – még ellenségeink is – úgy beszélnek, mint hagyományát őrző és tisztelő népről. Rabbijaink nem tudják elégszer hangsúlyozni, hogy a zsidóság 5000 éves fennmaradása annak köszönhető, hogy változó mértékben és intenzitással, de még a szétszórásban is őrzi és generációról generációra átörökíti tradícióit.

Egy fekete humorú, szkeptikus, de hívő korombéli „templomtársam” egyszer körülpillantva zsinagógánkban azt mondta: nézd meg, péntek este van, nem vagyunk kevesen, de van egy baj. Azok vannak itt, akik távol vannak a bölcsőtől és közel a halálhoz. A 21. század zsidó fiatalságát talán az köthetné jobban a valláshoz, ha otthon látnák a példát a péntek esti gyertyagyújtástól az ünnepek betartásán keresztül egészen addig, hogy jól érezzék magukat a zsinagógában.

Mindezt csak azért írtam le, mert a minap alanya voltam egy régi újságírói közhelynek: a téma az utcán hever, csak le kell érte hajolni. Nos, nekem lehajolni sem kellett, csak nyitva tartani a szemem.

Történt tudniillik, hogy a 7-es buszra vártam az egyik Thököly úti megállóban. Ahogy az lenni szokott, munkából lógók, nyugdíjasok, rágógumizó iskolakerülők társaságában ácsorogtunk. Ekkor lettem figyelmes az idősebb asszonyra. Azt hittem, rosszul látok, vagy pedig valami rejtett kamerás filmfelvétel résztvevője vagyok. A középkorú asszony ugyanis a poros pesti aszfalton, egy zuglói buszmegállóban, talpig sárközi népviseletben állodagált. Szépséges, hímzett papucsra föltött selyemből és bársonyból készített, szemképrázatátóan színes rakott szoknyát viselt, alatta többretegű fazonrokolyával. Fölül röpkének nevezett hófehér blúz volt rajta csipkével díszítve, melyet hímzett, szűk mellény takart. Fején gyönyörű, mintás főkötő virított.

Teljesen elkapott a lelkesedés. Ma, amikor divatba jött a toprongy, a gyárilag szakított, tépett farmer, amikor csinos fiatal lányok nadragja és blúza között 20 perc szünet van azért, hogy jobban érvényesüljön a köldökön virító tetoválás, ez az asszony egy két lábon járó csoda. Nemcsak őrzi és ápolja ősei népviseletét, de büszkén viseli, mert számára, ahogy őseinek a vasárnap, ünnepnap volt ez is, hisz a fővárosba utazott.

Már azon gondolkodtam, miként gratuláljam meg anélkül, hogy az zaklatásnak tűnjön, amikor egy mozdulattal benyúlt a rakott szoknya ezer ráncai közül egybe, és elővett egy nagyon modern mobiltelefont. A következő beszélgetés zajlott le: Szia, Adrienn! Remélem, megtaláltad a hidratálót azon a weblapon! Ne legyél már ilyen béna, megmondtam, hogy klikkelj a borapololap.hu oldalra.

Ekkor megjött a busz, az én népmesei hősnőm a gyönyörű népviseletes szerelésében oldalba vágta az előtte álló felszállni készült, hozzátéve teljesen tájéztalmentesen: Anyád elé tolakodj!

Nyugtáztam magamban: mégiscsak rend van a világban!

GWTA-FS Eszmefuttatás öregeknek

Drága Kortársaim! (1936 és környéke)

Emlékeztek még a Fortuna mozira? Ott volt az Urániával szemben, egy lakóház udvarában (50-es évek). „Kis büdös” – így hívták törzsvendégei, s ezzel nem is annyira a klíma hiányára (nem is volt még ilyen), hanem a szel-lőztetési nehézségekre gondoltak.

A jegyvétel személyesen, jobb filmeknél elővételben, sorba állással, vagy jegyzérektől történt az előadás előtt. A telefon kevesek kiváltsága volt.

Eljött az idő, amikor telefonon kértük, hogy XY részére Z órára két jegyet tegyenek félre. Elmentünk és megvettük.

Azután fejlődött a „technika”, és bevezették, hogy az így rendelt jegyeket 1 órával az előadás előtt át kell venni.

Még sok közbülső változás történt. Azután jött az online. Így lehetett jegyet rendelni, amit visszaigazoltak, és ezzel kellett a pénztárhoz járulni az átvételért.

A közelmúltban lezárult zsidó-izraeli filmhét újabb fordulatot hozott. A kutyün közölték, hogy rendelni nem, csak vásárolni lehet jegyet. Megkértem fiatalabb családtagomat, aki ezt online megtette, és a visszaigazolás-kor egy jelszóval (a cikk címe) kellett átvenni a jegyet.

Ki tudja, mit hoz a jövő?

Vigasztalásul a hozzám hasonló technikai analfabétáknak, érdeklődésemmre közölték, hogy személyesen bármikor lehet jegyet váltani. (Ahogy a Fortunában is.)

Bezárult a kör.

kápe

Herzl Tivadar örökök hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,

a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-ua.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136